

ГЕНДЕРНИЙ МОНІТОРИНГ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

GENDERNIY MONITORING OF ORGANS OF ADVOCATE SELF-GOVERNMENT OF VOLYN REGION

Сітовська Л.В.,
адвокат, старший викладач кафедри права
Академії рекреаційних технологій і права,
тренер курсів підвищення кваліфікації слідчих поліції Волинської області,
тренер первинної професійної підготовки поліцейських

У статті висвітлюються результати гендерного моніторингу органів адвокатського самоврядування Волинської області. Акцентується на проблемі рівного доступу чоловіків та жінок до керівних посад в органах адвокатського самоврядування адвокатури Волинської області. Стверджується, що у складі органів адвокатського самоврядування адвокатури Волинської області адвокати-чоловіки займають чільне місце. Зазначено, що конференції адвокатів регіону під час формування складу органів адвокатського самоврядування адвокатури Волинської області, беручи до уваги результати моніторингу, доцільно враховувати наявний гендерний дисбаланс між чоловіками і жінками та прагнути до досягнення гендерного паритету.

Ключові слова: гендерна рівність, моніторинг, органи адвокатського самоврядування.

В статье освещаются результаты гендерного мониторинга органов адвокатского самоуправления Волинской области. Акцентируется внимание на проблеме доступности для мужчин и женщин руководящих должностей в органах адвокатского самоуправления адвокатуры Волинской области. Утверждается, что неоспоримым фактом можно считать, что в составе органов адвокатского самоуправления адвокатуры Волинской области именно адвокату-мужчине отведено главное место. Отмечается, что конференции адвокатов региона при формировании состава органов адвокатского самоуправления адвокатуры Волинской области, принимая во внимание результаты мониторинга, целесообразно учитывать имеющийся гендерный дисбаланс между мужчинами и женщинами и стремиться к достижению гендерного паритета.

Ключевые слова: гендерное равенство, мониторинг, органы адвокатского самоуправления.

The article highlights the results of gender monitoring of Volyn region self-government bodies. The emphasis is on the problem of equal access of men and women to leading positions in the lawyer's self-governing bodies of the Bar of Volyn region. Allegedly, male lawyers occupy a prominent place among lawyers' self-governing bodies in the Volyn region. It is noted that the conference of lawyers of the region in forming the composition of the bar self-governing bodies of the Volyn region, taking into account the results of monitoring, it is appropriate to take into account the existing gender imbalance between men and women and seek to achieve gender parity.

Key words: gender equality, monitoring, lawyer's self-government bodies.

Постановка проблеми. Забезпечення досягнення адвокатурою європейського рівня захисту прав є необхідною вимогою побудови сучасного громадянського суспільства України. Саме адвокати щоденно представляють інтереси громадян, з яких складається правове, демократичне громадянське суспільство. В умовах розвитку демократичних процесів в Україні та узгодження всіх сфер юридичної діяльності з європейськими стандартами дедалі гостріше постає потреба інтеграції гендерного компонента у правову сферу життєдіяльності українського соціуму. Значну роль у становленні гендерного паритету в нашій державі відіграє рівність прав і можливостей для жінок та чоловіків у суспільстві, зокрема в органах адвокатського самоврядування.

У зв'язку з цим у затвердженій Указом Президента України Національній стратегії у сфері прав людини серед основних завдань визначено забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. У Стратегії, зокрема, зазначається необхідність упровадження міжнародних стандартів щодо забезпечення гендерної рівності, зокрема на законодавчому рівні, удосконалення механізмів забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, створення умов для збалансованої участі жінок і чоловіків у громадсько-політичних процесах, ухвалення суспільно важливих рішень, проведення комплексних заходів щодо подолання гендерної дискримінації, зокрема гендерних стереотипів, забезпечення рівності у доступі до правосуддя. Водночас серед заходів в освітній сфері передбачено включення до навчальних програм тем із питань прав і свобод людини, зокрема гендерної рівності [8].

Отже, нині у контексті актуальності гендерних проблем важливим є питання рівності прав і можливостей для жінок та чоловіків адвокатів. Важливим аспектом, який

сприятиме досягненню ефективності та дієвості чинного і міжнародного законодавства, відповідності його повноти й змістовності наповнення сучасним вимогам розвитку правової держави, є проведення гендерного моніторингу органів адвокатського самоврядування. Такий моніторинг дає змогу виявити представництво чоловіків та жінок та доступність для них керівних посад в органах адвокатського самоврядування, зокрема адвокатури Волинської області, а також їхній вплив на остаточний результат діяльності.

Проведення моніторингу за показником рівноправності чоловіків та жінок є завданням правової політики багатьох зарубіжних країн. Зокрема, Світовий економічний форум (World Economic Forum) опублікував результати останнього щорічного глобального дослідження – Індекс гендерного розриву 2016 (The Global Gender Gap Index 2016) із супроводжуючим його рейтингом країн світу за показником рівноправності чоловіків та жінок. У дослідженні вимірюється розрив між чоловіками та жінками за різними показниками в основних сферах: економічна частка та можливості, рівень освіти, здоров'я і тривалість життя, політичні права обох статей. Цьогорічне дослідження охопило 144 країни. Україна за рівнем гендерної рівності, порівняно з попереднім дослідженням, погіршила свої позиції на 2 пункти і посіла 69 місце. При цьому найгірші позиції щодо гендерної рівності Україна займає у сфері політичних прав (107 місце) [2].

У сучасних умовах розвитку України підвищення ефективності гендерної рівності набуває вагомого значення для суспільства.

Стан опрацювання. Гендерні дослідження розвиваються в Україні з початку 90-х рр. XX ст. У межах тематики гендерних відмінностей та нерівності в українському

суспільстві плідно працюють такі науковці, як А.Б. Блага, Г.Г. Бондар, О.О. Уварова, С.М. Гришак, О.Л. Дмитрієва, Е.М. Лібанова, О.О. Стрельник, Т.О. Марценюк, О.В. Івашенко, Т.І. Фулей, А.М. Фесенко та ін. Тематику шляхів подолання гендерної дискримінації розробляють А.М. Лушнікова, Н.Н. Тарасуна, М.Г. Ткалич, Т.О. Марценюк та ін. Проблеми гендерного моніторингу українських медіа присвячені змістовні роботи І. Новожилової, Б. Стельмах, О. Ярош.

Водночас в Україні тематика гендерного моніторингу органів адвокатського самоврядування є новою та нерозробленою.

Метою статті є виявлення гендерного балансу/дисбалансу в органах адвокатського самоврядування адвокатур Волинської області.

Виклад основного матеріалу. Проблема гендерної рівності не передбачає виключно проблеми жінок: вона передбачає вивчення прав і можливостей жінок та чоловіків у суспільстві, умов для реалізації прав людини, участі в національному, політичному, економічному, соціальному та культурному розвитку, отриманні рівних винагород за результатами праці.

Нині питання гендерної рівності є надзвичайно актуальним. Гендерні аспекти є складовою частиною усього комплексу завдань розвитку як суспільства, так і держави. О.Л. Дмитрієва слушно вважає: «Гендерна рівність – це не проблема, а мета, до якої прагне сучасне суспільство. Проблемою, яскраво вираженою в Україні, є гендерна нерівність, зокрема в юридичній професії» [7].

Нагадаємо також, що в Законі України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» (2005) гендерна рівність розглядається як «рівний правовий статус жінок та чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дає змогу особам обох статей брати рівну участь в усіх сферах життєдіяльності суспільства» [3].

Зауважимо, що 2016 р. продемонстрував досить сильні архаїчні прояви щодо питання прав жінок та гендерної рівності в Україні. Несприйняття ідеї гендерної рівності як на найвищому рівні, так і на рівні усього суспільства містить ознаки того, що всі кроки щодо її утвердження матимуть характер тимчасових кампаній та формальних реакцій на вимоги міжнародних інституцій [1].

З метою вивчення тих чи інших аспектів гендерних проблем найефективнішими є моніторингові дослідження. Моніторинг використовується під час аналізу широкого кола правовідносин і застосовується в різних юридичних сферах, про що свідчать численні опубліковані праці. Загалом результати моніторингів дають змогу отримати необхідну інформацію з метою комплексного аналізу системи законодавства та вироблення пропозицій щодо його удосконалення [3]. Причому на практиці як процедура моніторинг застосовується різними органами державної влади, правозахисними та іншими громадськими організаціями [3].

У правозахисній сфері важливим, на нашу думку, є розуміння того, що об'єктами моніторингу можуть бути: закони або інші нормативні акти, стан дотримання прав людини (за сферами або певних категорій суб'єктів), функціонування гілок влади в аспекті права [3].

Загалом моніторинг передбачає дослідження функціонування органів адвокатського самоврядування в аспекті гендерної рівності з метою збору фактичного матеріалу й отримання інформації, необхідної для оцінювання, прогнозування та формування рекомендацій щодо забезпечення їх оптимального стану.

Підкреслимо, що А.М. Фесенко описує кілька основних напрямів розуміння гендеру у світових дослідженнях та їх віддзеркалення в Україні. Відповідно до одного з них, гендер – це організована модель соціальних відносин між жінками та чоловіками, котра не тільки характеризує їхні стосунки в родині, але й визначає їх соціальні відносини в

суспільних інститутах. Так, керуючись у своїх діях очікуваннями, що пов'язані з гендерним статусом, відбувається констатація гендерних відмінностей та зумовлених ними домінування та влади. Інше розуміння гендеру характерне для теоретичних обґрунтувань радикального фемінізму, що спрямований на дослідження жіночого досвіду, вивчення того, які саме процеси та соціальні структури створюють умови для жіночого існування та вивчають проблеми жіночої ідентичності. У межах цього підходу гендер є ідеологічним конструктом та суб'єктивністю [5, с. 194].

Разом із тим Р. Ліончук звертає увагу, що у постановці «гендерного питання», як воно ставиться у нас, є певні прогалини. Тобто тема гендеру не є очікуваною та самозрозумілою для нашого суспільства, яке має багато контраргументів щодо спроб гендерної «експансії» в наш суспільний та культурний простір» [6].

Ураховуючи думки дослідників, ми провели гендерний моніторинг органів адвокатського самоврядування Волинської області у червні 2017 р.

Аналіз представництва чоловіків та жінок на керівних посадах в органах адвокатського самоврядування адвокатури Волинської області свідчить про наявність гендерного дисбалансу. Він виражений, зокрема, в тому, що у складі Ради адвокатів Волинської області кількість жінок більш ніж вдвічі менша від кількості чоловіків: 3 жінки та 8 чоловіків, причому останні і контролюють рішення ради адвокатів регіону, хоча очолює Раду адвокатів Волинської області жінка (рис. 1).

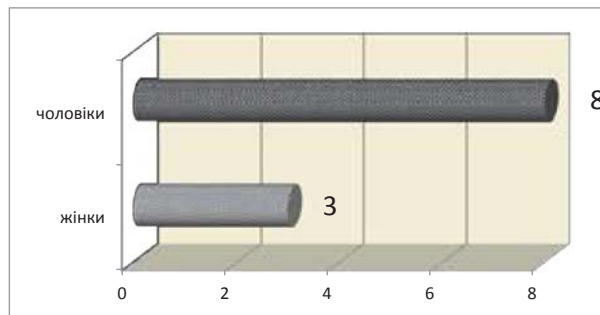

Рис. 1. Склад Ради адвокатів Волинської області (чоловіки і жінки)

Крім того, наявний глибокий гендерний розрив у складі кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Волинської області, яку очолює чоловік. Більшість комісії становлять чоловіки – 12, а жінок в ній лише 4. Головами дисциплінарної та кваліфікаційної палати є також чоловіки.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури Волинської області складається з Дисциплінарної та Кваліфікаційної палат. До складу Дисциплінарної палати входять 3 жінки і 8 чоловіків, очолює її чоловік (рис. 2).

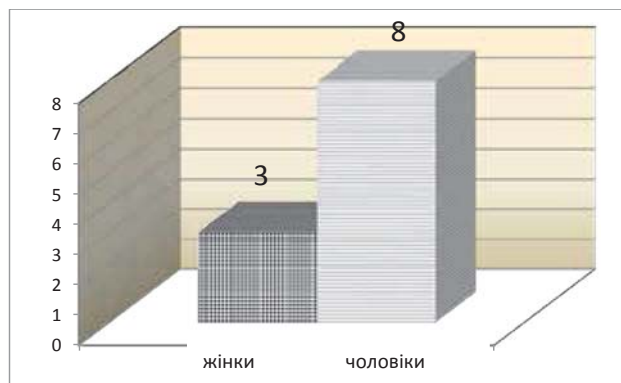

Рис. 2. Склад Дисциплінарної палати (чоловіки і жінки)

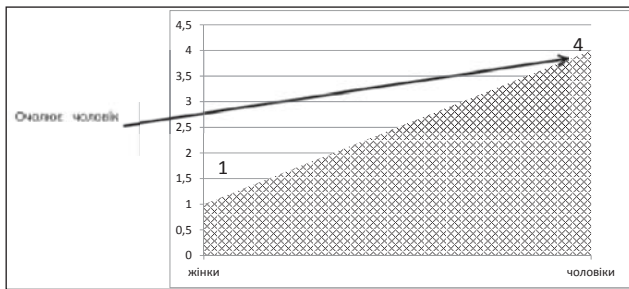

Рис. 3. Склад Кваліфікаційної палати (чоловіки і жінки)

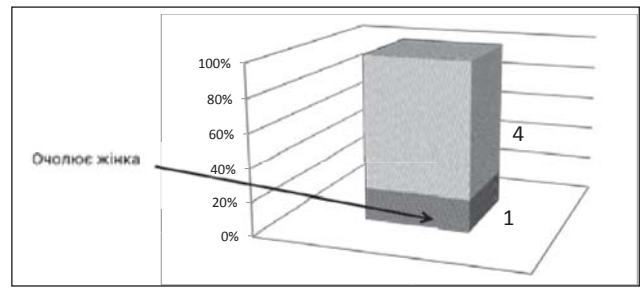

Рис. 4. Склад ревізійної комісії адвокатури (чоловіки і жінки)

Кваліфікаційна палата складається з 1 жінки і 4 чоловіків, очолює її чоловік (рис. 3).

Наявний суттєвий гендерний дисбаланс.

Гендерний дисбаланс виражений також у представництві жінок у складі ревізійної комісії адвокатури: лише 1 жінка, яка очолює комісію, і 4 чоловіки (рис. 4).

Висновки. Таким чином, в Україні, зокрема у Волинській області, зберігається гендерна нерівність в органах адвокатського самоврядування, яка виражається в тому, що жінок в ній працює значно менше, ніж чоловіків, і керівні посади в ній також переважно обіймають чоловіки.

Проведений аналіз дає змогу сформулювати висновок, що конференції адвокатів регіону під час формування складу органів адвокатського самоврядування адвокатури Волинської області, беручи до уваги вищезазначені показники, доцільно враховувати наявний гендерний дисбаланс між чоловіками і жінками та прагнути досягнення гендерного паритету.

Наведені показники свідчать про те, що у складі в органах адвокатського самоврядування адвокатури Волинської області саме адвокатів-чоловіків відведено головне місце.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Блага А.Б. Права жінок / А.Б. Блага, О.О. Уварова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://helsinki.org.ua/prava-zhinok-blahaa-uvarova>.
2. Індекс гендерного розвитку – 2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analytika/indeks-gendernogo-rozryvu-2016>.
3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків : Закон України зі змінами та доповненнями станом на 30 травня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>.
4. Нижник Н.Р. Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу / Н.Р. Нижник // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2014. – № 2(29). – С. 50–54 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2014_2.
5. Гендер: реалії та перспективи в українському суспільстві : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 11–13 грудня 2003 р.). – Київ : Фоліант, 2003. – 300 с.
6. Ліончук Р.А. Термін «Гендер» у науковому дискурсі: вітчизняний та зарубіжні підходи / Р.А. Ліончук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/106/>.
7. Дмитрієва О.Л. Гендерна рівність в юридичній професії – чи є така проблема в Україні / О.Л. Дмитрієва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/genderna-rivnist-v-yuridichniy-profesiyi>.
8. Стратегія гендерної рівності на 2014–2017 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.coe.int/t/dghl/tandardsetting/EqualityProgramme/Gender_Equality_Strategy_Ukrainian_Copy.pdf.